

سوژه‌های عصر فراغت

Subjects for leisure era

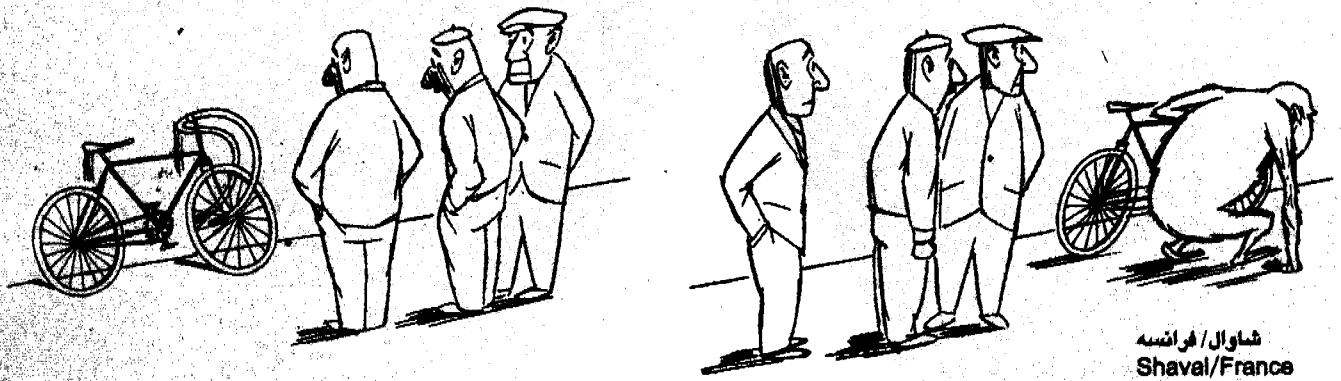
■ اسماعیل عباسی

هنوز یکی از دشوارترین کارها در حوزه طنز ترسیم سوژه‌هایی بر اساس ساده‌ترین رفتارها و مناسبات اجتماعی است. شاید پیچیدگی‌های عصر دیجیتال این مجال را بر هنرمندان کاریکاتوریست معاصر قدری تنگ کرده باشد، اما آثار بزرگان هنر کاریکاتور در قرن بیستم میلادی سرشار از زیباترین، شادترین و تفکربرانگیزترین سوژه‌ها در عین سادگی و شفافیت است. شاید به همین دلیل باشد که منتقدان هنری دوره‌ای از شکوفایی هنرها بر اساس موضوع‌هایی ساده و شفاف انسانی و اجتماعی را «عصر فراغت» نام نهاده‌اند. در این شیوه سوژه‌یابی، پس از آن‌که اثری از قوه

شاول / فرانسه
Shavel/France

شاول / فرانسه
Shaval/France

با برداشتی بسیار ساده و طنز آمیز و با بیانی شیرین در عصری که هراس از تولید سلاح‌های مخوف هسته‌ای دنیا را می‌لرزانده است، از خلق سلاح دفاع می‌کند؛ بی آن‌که نیاز به نمایش خشونت داشته باشد.

رونالد سیرل صاحب منصبی را تصویر می‌کند که با یال و کوهال، قدم به آستانه کتابخانه‌ای گذاشته است و از سر احتیاط و محافظه کاری کتابی را بر می‌دارد تا توری بکند. او مخاطب را با موضوعی شورانگیز و جذاب، در تنگنای خنده‌آوری قرار می‌دهد. وانگان همچون دانه‌های تگرگ از کتاب فرو می‌بارند. در این اثر، کتاب همچون موجودی زنده و با شعور، کسی را که از سرنگن به او نزدیک شده، قلقلک می‌دهد.

آثار ترن نیز سرشار از این‌گونه موضوع‌هاست که در عین سادگی، با نهایت پختگی و تاثیرگذاری به وجود آمده‌اند.

دوره کاریکاتورهای «عصر فراغت» یکی از درخشان‌ترین دوره‌های طنز ترسیمی نیز محسوب می‌شود. شاید امروز که کاریکاتور در سرایشی آمیخته به خشونت‌های کم تکثیر تاریخی و افکاره در مواردی حتی به ابزار توهین و تحقیر تبدیل شده است، ارزش آن آثار بیش‌تر قابل درک باشد.

هنرمندان کاریکاتور «عصر فراغت» با آن که با رخدادهای جهانسوزی چون جنگ جهانی دوم روبه رو بودند، اما شیوه بیان نقد را، بی آن‌که با نمایش عریان خشونت خلط کند، با محتوایی غنی و سرشار از طنز به مخاطب منتقل کرده‌اند.

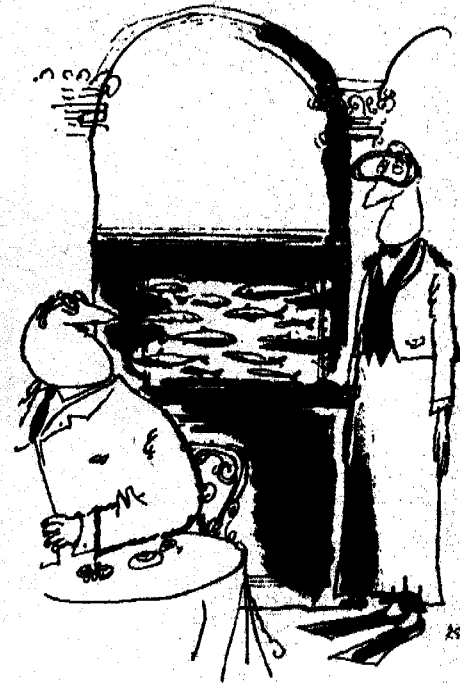
شاید امروز در عصر ارتباطات یا به قولی عصر دیجیتال، برخی ضرورت‌ها کاریکاتور را نیز در مواردی یا شناسایی‌های خشم آلود در آمیخته است، اما نشانه‌هایی که در آثار برگزیده مسابقات و دو سالانه‌های جهانی به چشم می‌آید، نویدگر آن است که کاریکاتور در حال گام‌سپاری به سوی دنیایی سرشار از طنز و شیوه بیانی رمزآلود خویش است. از این رو، می‌توان گفت هست مدرن به نوعی، بی‌هر کاریکاتور معاصر جهان نیز تاثیرگذار بوده است.

به فعل درآمد، مخاطبان در نهایت حیرت، نزدیکی سوژه اثر را با مسائل محیط خانه‌شان، همسایه‌ها و یا در صحنه‌هایی که شب و روز در محیط زندگی آن‌ها به دید می‌آید، احساس می‌کنند. آثاری که با این موضوع‌ها به وجود آمده‌اند، از لحاظ ظاهری و ترکیب‌بندی به طنز شگفت‌انگیزی ساده و قابل هضم‌اند. با نگاهی به آثار بی‌بدیل هنرمندان بزرگ عصر کاریکاتور مثل دومیه، شاول، بوسک، سمپه، سیرل، استاین برگ، ترن، دکوزو، فولون، فرانسواز و دیگران، به حد و نور کاریکاتورهایمی را که محصول عصر فراغت‌اند، می‌بینیم.

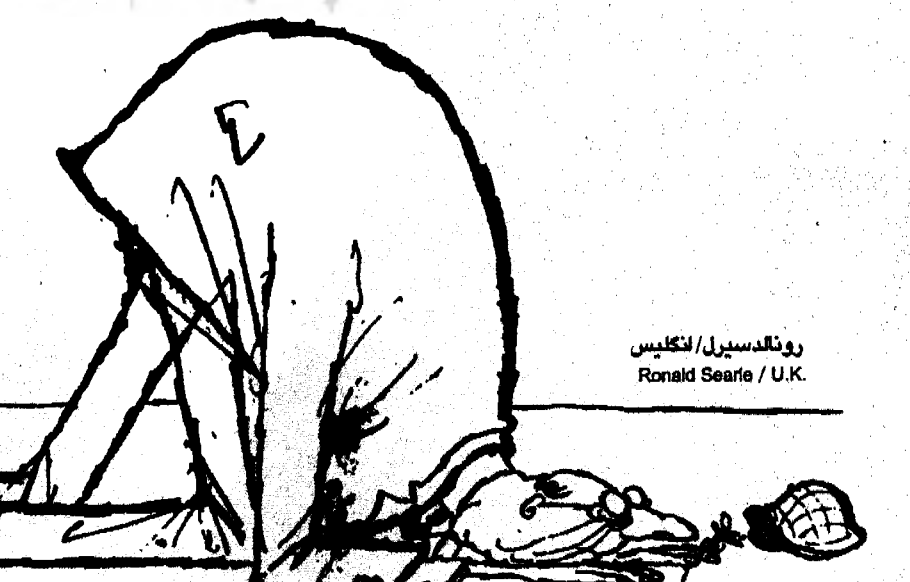
فصل مشترک این آثار در عین سادگی، پختگی آن‌ها است. بیننده با یک نگاه در می‌یابد که خالق اثر به حد کافی به ظاهری و پرداختن به جزئیات و انتقال حس به بیننده مسلط است و به قول کینو، کاریکاتور «بزرگ معاصر» در آثار آن دوره، گویی با کتدوهای از غسل روبه‌رویم که بی‌وقه از آن‌ها شهد می‌ریزد.

از ویژگی‌های کاریکاتورهای «عصر فراغت» دوری این آثار از هرگونه خشونت بصری و محتوایی است. اثر بی آن‌که نیاز به نمایش خشونت داشته باشد، در فضایی مطلوب و سرشار از طنز و حس، آن نتیجه‌ای را که می‌خواهد، به بیننده و مخاطب منتقل می‌کند.

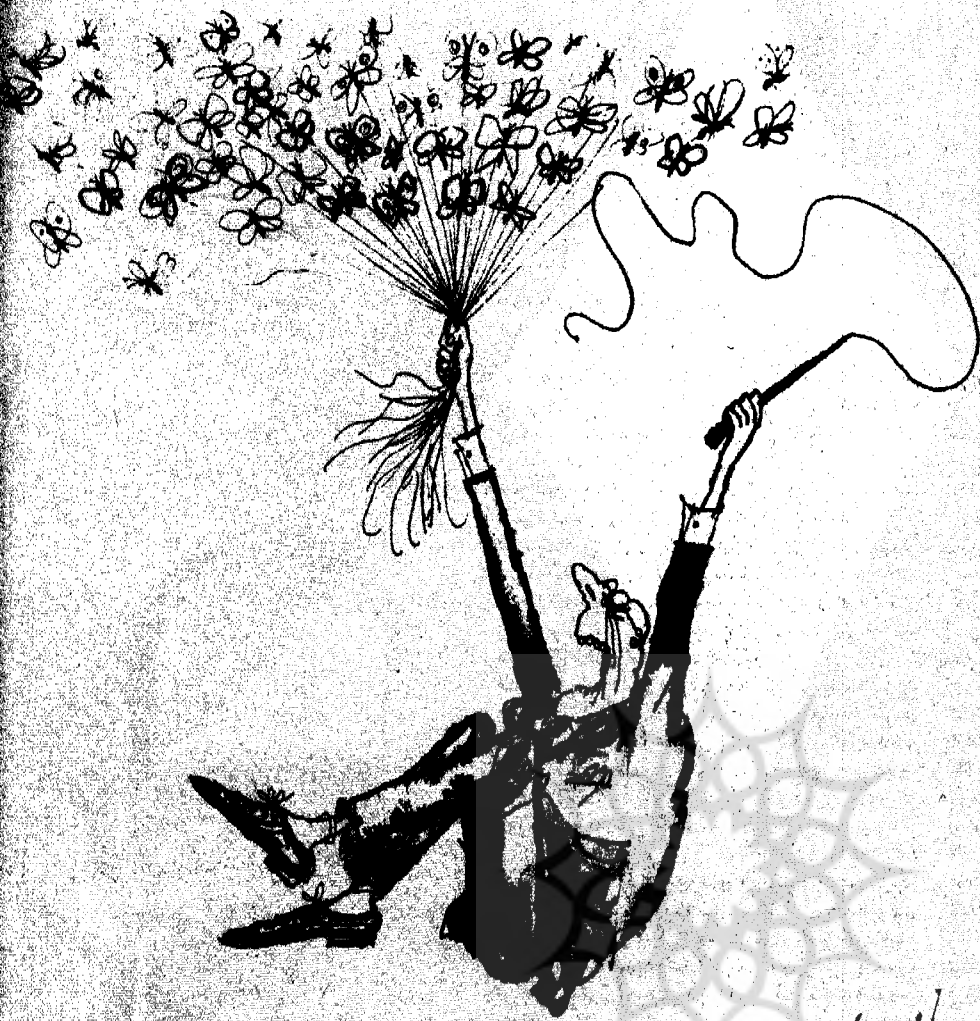
در یکی از آثار کورک که متعلق به دوره مورد بحث است، ناظری با مشاهده یک موشک در حال سقوط، در نهایت خون‌سردی، با پای چپش بر اهرم طرف زباله فشار می‌آورد تا موشک به داخل ظرف بیفتد. او با چشمانی مشتاق به لحظات واپسین سقوط موشک به درون ظرف خیره شده است. کورک

رتال جامع علوم انسانی

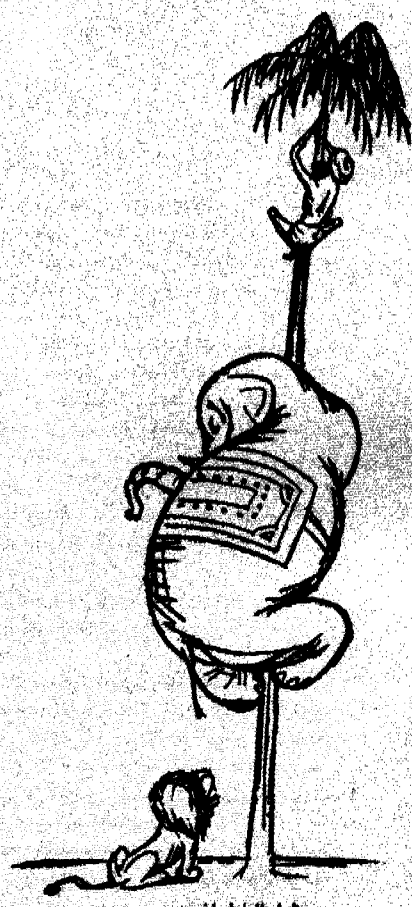

رونالد سیرل / انگلیس
Ronald Searle / U.K.

Ronald Searle

رونالد سیرل / انگلیس
Ronald Searle / U.K.

شاول / فرانسه
Shaval / France

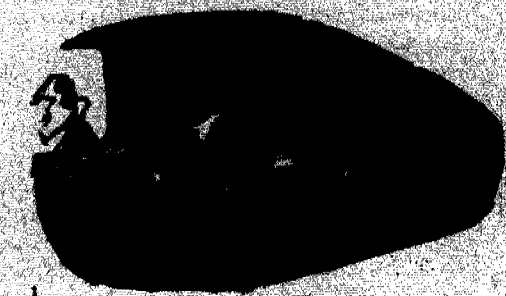
پرتال جامع علوم استان

کتابخانه مرکزی تهران ۱۳۰۰-۱۳۷۰

شاهوال / فرانسه
Shevai/France

سامپه / فرانسه
Sampe/France

